

Wyrok z dnia 18 stycznia 2012 r., II CSK 296/11

Brak formalny weksla w postaci niewskazania roku w dacie wystawienia weksla nie może być usunięty na podstawie okoliczności towarzyszących wystawieniu weksla, niewynikających z jego treści.

Sędzia SN Antoni Górski (przewodniczący)

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

Sędzia SN Katarzyna Tyczka-Rote

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa "I.C.P.", spółki z o.o. w Ł. przeciwko Ewie S. i Leszkowi S. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 18 stycznia 2012 r. skargi kasacyjnej pozwanych od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 21 grudnia 2010 r.

oddalił skargę kasacyjną oraz zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz strony powodowej kwotę 2700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Strona powodowa wniosła o wydanie w postępowaniu nakazowym nakazu zapłaty przez pozwanych na jej rzecz kwoty 119 767,72 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 grudnia 2009 r. i kosztami procesu na podstawie weksla własnego wobec uznania przez pozwanych długu na piśmie. W dniu 12 stycznia 2010 r. został ten nakaz, zgodny z żądaniem. Po rozpoznaniu zarzutów pozwanych Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 12 sierpnia 2010 r. utrzymał w mocy ten nakaz,

a zaskarżonym wyrokiem z dnia 21 grudnia 2010 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację pozwanych.

Sądy ustaliły m.in., że strona powodowa rozpoczęła w 2006 r. współpracę z "L.", spółką z o.o. w Ł., w której udziały po 50% posiadali pozwani. Spółka ta wręczyła stronie powodowej weksel własny *in blanco* podpisany przez prezesa pozwanego Leszka S. oraz przez pozwanych Leszka S. i Ewę S. jako poręczycieli. W dniu 21 marca 2006 r. została sporządzona deklaracja wekslowa określająca powoda jako remitenta, a spółkę "L." jako wystawcę, który upoważnił powoda nieodwołalnie i bezwarunkowo do wypełnienia weksla w każdym czasie i skierowania go do zapłaty bez protestu, w razie opóźnienia w zapłacie przez spółkę "L." na rzecz powoda należności za dostarczony sprzęt gospodarstwa domowego, sumą wekslową równą kwocie zadłużenia wraz z należnymi odsetkami i kosztami dochodzenia należności. Za przedmiotowy weksel osobiście poręczyli pozwani.

Postanowieniem z dnia 17 lipca 2009 r. ogłoszono upadłość spółki "L." z możliwością zawarcia układu, pozostawiając upadłemu zarząd majątkiem. W dniu 16 listopada 2009 r. pełnomocnik powoda zawiadomił spółkę "L." i pozwanych o wypełnieniu weksla oraz wezwał do jego wykupu. Stwierdził, że wysokość zadłużenia wynosi kwotę 117 732,47 zł z tytułu faktur i kwotę 2035,25 zł z tytułu odsetek, podał daty wymagalności poszczególnych kwot oraz wskazał, że weksel wypełniono na kwotę 119 767,72 zł, stanowiącą sumę tych należności. Wskazał też miejsce i datę przedstawienia weksla do zapłaty – 24 listopada 2009 r. – określając ten termin jako termin płatności weksla.

W dniu 24 listopada 2009 r. doszło do spotkania stron, w czasie którego pozwany, działając także w imieniu pozwanej, uznał na piśmie dług z tytułu poręczenia wekslowego na wskazaną kwotę i złożył propozycję sposobu jego spłaty. W dniu 27 listopada 2009 r. powód wysłał do pozwanych ostateczne przedsądowe wezwanie do zapłaty.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w świetle art. 485 § 2 k.p.c. istniały przyczyny do wydania nakazu zapłaty na podstawie wypełnionego przez stronę powodową weksla własnego, który uznał za ważny, nie uwzględniając zgłoszonego przez pozwanych zarzutu formalnego nieważności weksla z powodu niepodania roku we wskazanej na wekslu dacie jego wystawienia oznaczonej jako „16 listopada”. Sąd

Okręgowy stwierdził, że okoliczności sprawy, a w szczególności pisma wzywające do zapłaty i wyznaczające termin do wykupu weksla oraz spotkanie w dniu 24 listopada 2009 r., jednoznacznie potwierdzają, że weksel został wypełniony przed datą wskazaną, jako data płatności, tj. w dniu 16 listopada 2009 r. Nie uwzględnił też pozostałych zarzutów pozwanych – braku protestu i nieprzedstawienia weksla do zapłaty, wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją w zakresie daty wystawienia i klauzuli „bez protestu”, a także zarzutów ze stosunku podstawowego, tj. niepodjęcia próby wyegzekwowania należności od wystawcy i braku ubezpieczenia.

Sąd Okręgowy stwierdził, że strona powodowa była również uprawniona do żądania wydania nakazu zapłaty na podstawie art. 485 § 1 pkt 3 k.p.c., w pozwie bowiem – niezależnie od wskazania weksla – wskazała także na uznanie długu, a pozwani w tym zakresie nie zgłosili żadnych zarzutów ani dowodów.

Sąd Apelacyjny, oddalając apelację pozwanych, podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że weksel niezawierający oznaczenia roku w dacie wystawienia jest ważny, jeżeli można tę sprawę łatwo wyjaśnić na podstawie okoliczności towarzyszących. Stwierdził, że choć zgodnie z art. 101 pkt 6 w związku z art. 102 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. Nr 37, poz. 282 – dalej: "Pr.weksl.") brak daty wystawienia unieważnia weksel, to jednak gdy data wystawienia nie zawiera jedynie oznaczenie roku, możliwe jest w drodze wykładni wyjaśnienie tej niedokładności, jeżeli rok wystawienia nie budzi wątpliwości w świetle okoliczności towarzyszących. Uznał, że w rozpoznawanej sprawie można bez żadnych wątpliwości wyjaśnić, że rokiem wystawienia (wypełnienia) weksla jest rok 2006, co wynika jednoznacznie z daty zawiadomienia o wypełnieniu weksla oraz daty wezwania do jego wykupu, a także z daty pieczęci pocztowej stanowiącej dowód nadania pisma na poczcie. (...)

W skardze kasacyjnej pozwani zarzucili błędną wykładnię art. 101 pkt 6 w związku z art. 102 Pr.weksl. przez przyjęcie, że formalny brak weksla w postaci nie podania roku w dacie jego wystawienia może być usunięty na podstawie okoliczności towarzyszących, nieobjętych treścią weksla, niezastosowanie art. 101 pkt 5 w związku z art. 102 Pr.weksl. w wyniku błędnej wykładni art. 101 pkt 6 w związku z art. 102 Pr.weksl. przez przyjęcie, że weksel nie określający daty

wystawienia, zawiera oznaczenie osoby remitenta, a także niezastosowanie art. 32 zd. 2 w związku z art. 103 Pr.weksl. na skutek błędnej wykładni art. 101 pkt 6 w związku z art. 102 Pr.weksl. przez przyjęcie ważności zobowiązania poręczycieli wekslowych, mimo braku daty wystawienia weksla. Zarzucili również naruszenie art. 385 w związku z art. 485 § 2 zdanie pierwsze w związku z art. 486 § 1 oraz art. 386 § 4 k.p.c. przez oddalenie uzasadnionej apelacji pozwanych na skutek błędnego uznania za bezzasadny zarzutu niedopuszczalności wydania nakazu zapłaty na podstawie weksla nie zawierającego daty wystawienia. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Bezsporne jest, że nieuczestnicząca w sprawie spółka "L.", której jedynymi udziałowcami byli pozwani, wystawiła weksel własny *in blanco*, a pozwani podpisali ten weksel jako poręczyciele. Do weksla sporządzona została deklaracja wekslowa. Weksel wypełniła strona powodowa, wpisując kwotę należności spółki "L." za dostarczone jej przez stronę powodową towary. Weksel ten jest więc wekslem własnym, do którego mają zastosowanie przepisy art. 101-104 Pr.weksl.

W art. 101 Pr.weksl. określone są wymagania formalne weksla własnego, a zgodnie z art. 102 nie jest uważany za weksel własny dokument, któremu brak jednej z cech wskazanych w art. 101, wyjąwszy przypadki określone w art. 102. Oznacza to, że – co do zasady – dokument, któremu brak choćby jednej z cech określonych w art. 101 nie jest wekslem, a więc nie mają do niego zastosowania zasady odpowiedzialności wekslowej przewidziane w Prawie wekslowym. Jedynie braki formalne weksla wskazane w art. 102 ust. 2 i 3, tj. brak terminu płatności weksla, miejsca płatności weksla oraz brak miejsca jego wystawienia nie powodują nieważności weksla, jeżeli można zastosować przewidziane w tym przepisie niewzruszalne domniemania prawne pozwalające na uzupełnienie tych braków.

Zgodnie z art. 101 pkt 6 Pr.weksl., weksel własny musi zawierać m.in. oznaczenie daty i miejsca wystawienia weksla. Brak daty wystawienia weksla nie został objęty art. 102 Pr.weksl., a zatem nie może być usunięty w drodze domniemań prawnych i powoduje nieważność weksla. Jest to uzasadnione tym, że data wystawienia weksla ma decydujące znaczenie dla oceny zdolności wekslowej wierzyciela i dłużnika wekslowego, ustalenia prawa właściwego przy zmianie

przepisów prawa wekslowego (art. 109 Pr.weksl.) oraz dla określenia początku biegu licznych terminów wskazanych w Prawie wekslowym.

Data wystawienia weksla powinna zawierać oznaczenie dnia, miesiąca i roku; brak jednego z tych elementów powoduje, że data wystawienia weksla nie została wskazana, a zatem weksel jest nieważny, chyba że możliwe okaże się usunięcie tego braku w drodze wykładni weksla. W literaturze i orzecznictwie przyjmuje się, że usunięcie braków formalnych weksla w drodze wykładni nie jest wyłączone, jednakże – ze względu na szczególnie rygorystyczny rygor odpowiedzialności wekslowej i formalizm prawa wekslowego, uzasadniony koniecznością zapewnienia szybkiego i bezpiecznego obrotu wekslami – zakres wykładni weksla jest znacznie zwężony i ogranicza się do wykładni obiektywnej, dokonywanej wyłącznie na podstawie tekstu weksla. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 23 kwietnia 1993 r., III CZP 7/93 (OSNCP 1993, nr 12, poz. 199) oraz w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 29 czerwca 1995 r., III CZP 66/95 (OSNC 1995, nr 12, poz. 168) formalny charakter weksla wprawdzie nie wyłącza możliwości wykładni, czyli ustalenia jego właściwej treści, jednak wyjaśnienia tego można dokonać tylko na podstawie tekstu weksla, gdyż ze względu na obiegowość weksli i konieczność zapewnienia ochrony nabywcy, dla ustalenia treści zobowiązania wekslowego miarodajna może być tylko treść oświadczenia woli zawarta w dokumencie wekslowym. Wykładnia dokonana na podstawie tekstu weksla może zmierzać do uściślenia znaczenia poszczególnych zwrotów, usunięcia oczywistych pomyłek oraz błędów językowych, gramatycznych itp. Dotyczy to także sytuacji, w której nie doszło do przeniesienia praw z weksla, a wierzytelności wekslowej dochodzi remitent jako jedyny wierzyciel; choć w takim wypadku odpada wzgląd na bezpieczeństwo obrotu wekslowego, także trzeba odrzucić możliwość odwołania się do rzeczywistej woli podmiotów zobowiązania wekslowego, a więc do okoliczności niewynikających z tekstu weksla ze względu na formalny charakter tego zobowiązania, nie istnieje ono bowiem poza treścią weksla i nie traci abstrakcyjnego charakteru tylko dlatego, że weksel nie został puszczony w obieg.

W uchwale z dnia 8 września 1995 r., III CZP 105/95 (OSNC 1995, nr 12, poz. 174) Sąd Najwyższy stwierdził, że brak oznaczenia waluty, w jakiej wyrażono sumę wekslową, powoduje, iż dokument nie jest wekslem. Wskazał, że oznaczenie sumy pieniężnej w rozumieniu art. 101 pkt.2 Pr.weksl. wymaga wpisania na wekslu

zarówno kwoty, jak i waluty, bez czego oznaczenie sumy pieniężnej nie byłoby kompletne. Stwierdził, że dopuszczalne jest usunięcie takiej niejasności za pomocą wykładni, ale jedynie wykładni dokonanej wyłącznie na podstawie tekstu weksla, a nie okoliczności towarzyszących wystawieniu weksla, gdyż z tych okoliczności, znajdujących się poza tekstem weksla, nie można wnioskować o jego treści i uzupełniać w ten sposób brakujący, istotny element weksla.

Wszystkie te zasady należy odnieść do braku weksla, którym jest nieoznaczenie roku w dacie wystawienia weksla. Wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego, braku tego nie można usunąć na podstawie okoliczności towarzyszących wystawieniu weksla, nie wynikających z jego treści. W literaturze został wprawdzie wyrażony pogląd, że weksel niezawierający oznaczenia roku w dacie wystawienia jest ważny, jeżeli sprawę tę można łatwo wyjaśnić na podstawie okoliczności towarzyszących, jednak nie zawierał on szerszego uzasadnienia i nie został podtrzymany. Należy go zatem uznać za jednostkowy i odbiegający od jednolitego stanowiska doktryny w tym przedmiocie, stwierdzającego, że jeżeli data wystawienia weksla nie zawiera roku wystawienia, a tylko dzień i miesiąc, weksel jest nieważny. Można jedynie uznać taki weksel w tej części za weksel niezupełny (*in blanco*), który może być uzupełniony przez wpisanie roku, jednak najpóźniej do chwili dochodzenia praw z weksla w postępowaniu sądowym, a więc przed wydaniem na jego podstawie nakazu zapłaty. Jeżeli nie został uzupełniony w ten sposób, trzeba uznać, że niewskazanie roku w dacie wystawienia weksla jest brakiem formalnym, który nie może być usunięty na podstawie o okoliczności towarzyszących wystawieniu weksla, niewynikających z jego tekstu.

Na marginesie należy zauważyć, że w rozpoznawanej sprawie Sądy obu instancji na podstawie tych samych okoliczności towarzyszących wystawieniu weksla wskazały w uzasadnieniach wyroków dwie różne daty wystawienia weksla: Sąd Okręgowy – rok 2009, a Sąd Apelacyjny – rok 2006. Niewykluczone, że doszło tylko oczywistej omyłki pisarskiej, jednak jej nieusunięcie w sprawie, w której właśnie ta okoliczność była przedmiotem najistotniejszego sporu, dobitnie świadczy o niedopuszczalności uzupełniania braków formalnych weksla w ten sposób.

Przedmiotowy weksel nie zawiera w tekście żadnych wskazówek, na podstawie których można byłoby wywieść z jego tekstu rok wystawienia weksla,

zatem należało uznać go za nieważny. Skarżący trafnie więc zarzucili naruszenie art. 101 pkt 6 w związku z art. 102 Pr.weksl. oraz art. 32 zdanie drugie w związku z art. 103 Pr.weksl.

Zasadność tych zarzutów nie mogła jednak prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej, strona powodowa bowiem dochodziła roszczeń zarówno na podstawie weksla (art. 485 § 2 k.p.c.), jak i na podstawie uznania przez pozwanych długu na piśmie (art. 485 § 1 pkt 3 k.p.c.), a Sąd pierwszej instancji, utrzymując w mocy nakaz zapłaty, uwzględnił obie te podstawy, pozwani zaś nie zgłosili w tym przedmiocie żadnych zarzutów ani dowodów, także w skardze kasacyjnej. (...) Druga podstawa uwzględnienia powództwa – uznanie długu – nie została zatem zakwestionowana, co prowadzi do wniosku, że mimo odpadnięcia podstawy odpowiedzialności pozwanych jako poręczycieli wekslowych, wyrok odpowiada prawu.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ *in fine* k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

